

1. TEMAT : JEDNOŚĆ W ROZBICIU. TESTAMENT BOLESŁAWA KRZYWOUSTEGO

1. Po śmierci Władysława Hermana jego synowie podzielili między siebie tę część ziem polskich, którą do 1102 r. władał ich ojciec. **Zbigniewowi**, oprócz Wielkopolski, którą już rządził wcześniej, przypadło teraz Mazowsze wraz z Kujawami, natomiast **Bolesław Krzywousty** (panował 1102–1138) zajął Kraków, Wrocław i Sandomierz – stał się więc pełnoprawnym władcą Śląska i Małopolski. Problemem był jednak brat księcia zwierzchniego, gdyż każdy z braci dążył do przejęcia pełni władzy w kraju. Ambicje książąt w sposób nieunikniony prowadziły do kolejnego konfliktu wewnętrznego. Między braćmi doszło do otwartej wojny, którą wygrał Bolesław. Przegrany uciekł z kraju.

2. Gdy w kraju sytuacja się uspokoiła Bolesław podjął próbę podporządkowania sobie Pomorza. Pomorzanie oderwali się od państwa polskiego w okresie wielkiego kryzysu lat trzydziestych XI w. i powrócili do pogaństwa. Już w 1116 r. Krzywousty zdobył wschodnią część Pomorza, z głównym grodem w Gdańsku. Dłużej trwały walki o Pomorze Zachodnie. Dopiero w 1122 r. Bolesław Krzywousty pokonał księcia szczecińskiego Warcisława. W 1124 r. Otto z Bambergu przeprowadził misję chrystianizacyjną.

3. Bolesław, aby zachować po swojej śmierci pokój wewnętrzny ogłosił nowe prawo sukcesyjne, które mówiło o podzieleniu kraju na dzielnice. Każdy z jego synów otrzymywał jedną.

Najstarszy syn **Władysław**, zwany później Wygnańcem, otrzymał Śląsk, **Bolesław Kędzierzawy** – Mazowsze, **Mieszko III Stary** – Wielkopolskę (zapewne bez Gniezna), a **Henryk** – ziemię sandomierską. Dla swojej żony **Salomei** książę przewidział ziemię łączycką. Nie wyznaczył natomiast odrębnej dzielnicy dla najmłodszego syna, **Kazimierza Sprawiedliwego**, który prawdopodobnie urodził się już po śmierci ojca. Statut też mówił o sposobie sprawowania władzy. Wprowadził on **zasadę pryncypatu**, która określała, że tylko książę zwierzchni może decydować o polityce zagranicznej państwa, prowadzić wojny, zwiierać traktaty, obsadzać załogi najważniejszych grodów w kraju, mianować najważniejszych urzędników państwowych oraz kontrolować politykę pozostałych książąt (juniorów). Powstała także **zasada senioratu** - zgodnie z nią władza zwierzchnia miała należeć zawsze do najstarszego członka rodu Piastów.

Dzielnica senioralna - obszar niepodzielny i każdorazowo przypadający najstarszemu członkowi dynastii. Obejmował on m.in. ziemię krakowską i sieradzką.

4. Śmierć Bolesława Krzywoustego zapoczątkowała w Polsce okres rozbicia dzielnicowego. W 1146 r. pierwszy princeps **Władysław** w wyniku sporu z braćmi i Salomeą został wygnany z kraju. Następcą Władysława na tronie senioralnym został **Bolesław Kędzierzawy**. Po śmierci Bolesława Kędzierzawego najwyższą władzę w państwie, zgodnie z obowiązującym prawem, przejął **Mieszko Stary**, najstarszy żyjący syn Krzywoustego. Książę ten zabiegał o utrzymanie realnej władzy zwierzchniej nad całym krajem, a także przywrócenie jej autorytetu nadszarpniętego w czasach poprzednika. W 1177 r. **Kazimierz Sprawiedliwy** przejął rządy,

doprowadzając do zmian ustrojowych w Polsce. Obalono zasadę senioratu, tron odziedziczali potomkowie Kazimierza Sprawiedliwego. W 1194 r. po jego śmierci tron odziedziczył **Leszek Biały** (starszy syn), a **Konrad** (młodszy syn) odziedziczył Mazowsze.

2. TEMAT: WŁADYSŁAW ŁOKIETEK. TWÓRCA ZJEDNOCZONEGO KRÓLESTWA.

1. Wiek XIII przyniósł na ziemiach polskich doniosłe zmiany społeczne i ekonomiczne. Między innymi dzięki kolonizacji na prawie niemieckim poszczególne księstwa piastowskie przeżywały okres rozkwitu gospodarczego. Władzę na Śląsku sprawowali książęta wywodzący się od Władysława Wygnańca. Jego wnuk, **Henryk I Brodaty**, który rozpoczął rządy w swojej dzielnicy w 1201 r., należał do najwybitniejszych książąt polskich pierwszej połowy XIII w. Dzięki staraniom księcia, m.in. sprowadzaniu osadników niemieckich i szeroko zakrojonemu lokowaniu miast i wsi, Śląsk przeżywał rozkwit gospodarczy i znacznie wyprzedzał pod względem ekonomicznym inne księstwa piastowskie. Stając się coraz bogatszą i silniejszą prowincją, zyskiwał również znaczenie jako ośrodek polityczny, który mógł odegrać kluczową rolę w procesie jednoczenia ziem polskich. Następcą został jego syn, **Henryk II Pobożny**, który przegrał w 1241 r. bitwę pod Legnicą.

2. Po upadku władztwa Piastów śląskich rozpoczęły się walki o Kraków, a koncepcje zjednoczeniowe zeszły na dalszy plan. Powrócono do nich dopiero w drugiej połowie XIII w., kiedy to na tronie krakowskim zasiadali kolejno książę sieradzki **Leszek Czarny** i książę wrocławski **Henryk IV Probus**. Próbowali oni wzmocnić pozycję księstwa krakowskiego i rozszerzyć swoje władanie na jak największe obszary ziem polskich. Aby odbudować Królestwo Polskie, Henryk w testamencie przepisał ziemię krakowską Przemysławowi II (księciu wielkopolskiemu). Po śmierci Probusa książę wielkopolski prawdopodobnie jeszcze w 1290 r. zajął Kraków, ale nie utrzymał tam długo swoich rządów. Po opanowaniu Pomorza Gdańskiego, dzięki pomocy arcybiskupa gnieźnieńskiego Jakuba Świnki, w 1295 r. został koronowany na króla Polski. Królestwo Przemysła II rozpadło się wraz z jego bezpotomną śmiercią.

3. Władysław Łokietek wygrał rywalizację o Wielkopolskę. Posiadał już wcześniej ziemie sieradzką i łęczycką. Rywalem Łokietka był Przemysław II. Najechał on zbrojnie na Łokietka i zmusił go do ucieczki z kraju. Dzięki temu Wacław połączył Wielkopolskę i Małopolskę, a także Pomorze Gdańskie, Kujawy, ziemie sieradzką i łęczycką. W 1300 r. **Wacław II** został koronowany na króla Polski. Z racji takiej, iż był on też królem Czech i większość czasu zajmował się sprawami czeskimi, Polacy wyrażali w stosunku do niego bunt. Łokietek dostał szansę powrotu do kraju. Zanim Łokietek utrwalił swoją władzę, utracił Pomorze Gdańskie. W 1309 r. Krzyżacy opanowali całe Pomorze Gdańskie. W 1311 r. w Krakowie wybuchł bunt pod przywództwem wójta Alberta. Buntowników popierał także biskup krakowski Jan Muskata. Po stronie Władysława Łokietka opowiedziało się jednak rycerstwo, z którego pomocą bunt został stłumiony. Kolejnym sukcesem księcia było objęcie władzy w Wielkopolsce. W 1331 r. odbyła się bitwa pod Płowcami przeciwko nowemu królowi Czech - Jana Luksemburskiego. Polacy odnieśli pewien sukces, jednak nie miał on decydującego wpływu na losy wojny. W następnym roku Krzyżacy zajęli Kujawy i ziemię dobrzyńską i zmusili polskiego władcę do zawarcia rozejmu. Łokietek zmarł w 1333 r.